

ΠΩΣ ΔΕΝ ΕΓΕΙΝΑ ΗΘΟΠΟΙΟΣ

ναμνήσεις! — Ἐπιστροφή εἰς τὸ παρελθόν, ἐπάνοδος τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρόν. Ζῶμεν δευτέραν φορὰν τὴν περασμένην ζωὴν μας, φερόμενοι πρὸς τὰ ὀπίσω ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς θαυματουργοῦ μνήμης. Εἰς τὴν μαγικὴν πνοὴν τῆς ἀναζοῦν ἐνώπιόν μας ἀγαπημένα πρόσωπα, τῶν ὁποίων τὴν ἀπώλειαν ἐθρηνήσαμεν, ξένοι χῶραι ποὺ τὰς ἐγνωρίσαμεν ὡς πτηνὰ μεταβατικά, περιστάσεις καὶ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς μας, φίλοι καὶ ἔχθροι, ἔρωτες καὶ μίση. Ὅλα ἐπανέρχονται καὶ ἀναμειγνύονται εἰς τὴν ζωὴν μας, ὄχι ὡς ὄνειρα καὶ σκιά, ἀλλ' ὡς πραγματικότης ἐξιδανικευμένη.

Ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τῆς φοιτητικῆς ἐν Γερμανίᾳ ζωῆς μου θὰ ἱστορήσω ἐν ἐπεισόδιον, ὡς μνημόσυνον εἰς τὸν Αἰμίλιον Βαλαωρίτην, τὸ ἔξοχον τέκνον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Θὰ τὸν ἀναστήσω ἀπὸ τὸν μακρινόν του τάφον εἰς τὴν νῆσον τῆς Μαδέρας, ὅπου ἡ μοῖρα τόσον προῶρως ἀνέκοιπε τὴν λαμπρὰν σταδιοδρομίαν του. Τὸ ποιητικὸν πνεῦμα τοῦ πατρός του ἐφανερώνετο εἰς αὐτὸν ὡς ἔξαρσις, ὡς ἔρωσ πρὸς τὰ ὠραῖα ἰδεώδη, πρὸς τὰς ὑψηλὰς σφαίρας τῆς ἐπιστήμης καὶ τὰ προβλήματα τῆς Δημιουργίας. Μὲ φλογερὰν ἀνυπομονησίαν ὥρμα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ ἐμελέτα ἀόκνως. Καὶ ἴσως αὐτὸ ἐπετάχυνε τὸ τέλος του...

*
* *

Συνηντήθημεν εἰς τὸ Μόναχον τὸν χειμῶνα τοῦ 1876.
Ἡ ταυτότης τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἰδεῶν, τῶν ὀνειροπολή-

σεων καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ θέατρον μᾶς συνέδεσαν εἰς θερμὴν φιλίαν.

Εἴμεθα τακτικοὶ θαμῶνες τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου, τοῦ ὁποίου Διευθυντῆς ἦτον ὁ Πόσσαρτ. Υἱὸς βαρῶνου καὶ φοιτητῆς τῆς Νομικῆς, ἀλλὰ διαφλεγόμενος ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς Τέχνης, δὲν ἐδίστασε ν' ἀπαρνηθῆ καὶ τίτλους εὐγενείας καὶ τὴν Θέμιδα, νὰ ἀσπασθῆ τὴν Μελλομένην καὶ νὰ γίνῃ διάσημος ἠθοποιός.

Εἰς τὸ μάθημα τῶν νεωτέρων λογοτεχνιῶν εἶχα τότε συμμαθητὴν τὸν Ἐρνέστον Ρίιην, νέον εὐγενέστατον, υἱὸν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Βαυαρικῆς Τραπέζης, ἡ ἄλλης τινὸς δὲν ἐνθυμοῦμαι. Δι' αὐτοῦ ἐγνωρίσθημεν μὲ τὸν Πόσσαρτ καὶ μὲ τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν τοῦ θεάτρου: μὲ τὸν Ρύττλι, ὅστις ὡς Ἐγμοντ ἐμάγευε τὸ κοινόν, μὲ τὸν Μέρτζ, τὸν ἀπαράμιλλον Θόαντα εἰς τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις τοῦ Γκαίτε, μὲ τὸν Κνόρ, τὸν συμπαθέστατον Μᾶξ εἰς τὴν Βαλλενσταίν τοῦ Σίλλερ, καὶ μὲ τὴν Φροϋλάϊν Μπλάντ, τὴν θαυμασίαν Γκρέτχεν εἰς τὸν Φάουστ.

Ὁ Πόσσαρτ ἰδίως ἔδειξε πολλὴν χαρὰν διὰ τὴν γνωριμίαν τῶν δύο Ἑλλήνων, πὰν ἐσυστήθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Ἐρνέστον, ὁ μὲν ὡς υἱὸς μεγάλου ποιητοῦ, ὁ δὲ ὡς ποιητῆς, καὶ μὲ ἐνδιαφέρον ἤκουε τὰς ἐντυπώσεις μας ἀπὸ τὸ θέατρον, τὰς κρίσεις μας, τὸν ἐνθουσιασμόν μας. Μᾶς ἠρώτα πολλὰ περὶ τῶν Ἀθηνῶν, περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Καὶ ὅταν ἤκουσεν ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν ἔχουν μόνιμον θέατρον, τοῦ ἐφαίνετο ἀπίστευτον.

— Αἱ Ἀθῆναι! ἔλεγε. Αἱ Ἀθῆναι τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους!

Αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Πόσσαρτ, ἡ εὐγενῶς κεκαλυμμένη αὐτῆ μομφή, μᾶς ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν. Δὲν ἠξέυραμεν πῶς νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν ἔλλειψιν ἐθνικοῦ θεάτρου εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ πολὺ ἐσυζητήσαμεν κατόπιν μὲ τὸν Αἰμίλιον ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Κ' ἓνα βράδυ τόσον ἐπέδρασεν ἐπ' ἐμοῦ ἡ παράστασις τοῦ Θανάτου τοῦ Βαλλενσταίν, ὥστε ὅταν ἐξήλθαιμεν ἀπὸ

τὸ θέατρον δὲν ἤκουα τί μοῦ ἔλεγεν ὁ Αἰμίλιος, ἀλλ' ἔμουρ-
μούριζα τὸν περίφημον μονόλογον τοῦ Βαλλενσταϊν:

Wär es möglich? Könnte ich nicht mehr, wie ich wollte?

(Εἶνε δυνατόν; δὲν ἔχω πλέον τὴν δύναμιν, ὡς εἶχα τὴν θέλησιν;)

— Τί μουρμουρίζεις; με ἠρώτησεν ὁ Αἰμίλιος.

— Τί ὕψος καὶ τί βιάθος ἐσωτερικῆς τραγικότητος! ἐπι-
θύρισα. Κ' ἐξηκολούθησα ν' ἀπαγγέλλω μεγαλοφώνως πλέον.

— Παῦσε, μοῦ εἶπεν ὁ Αἰμίλιος. Θὰ σὲ πάρουν γιὰ τρελ-
λόν. Πηγαίνωμεν στὸ δωμάτιόν μου κ' ἐκεῖ ξεθυμαίνεις.

— Ξεύρεις, τοῦ εἶπα, εἰς ποίαν ψυχολογικὴν κατάστασιν
εἶμαι ἀπόψε; Μέσα στὸ θέατρον ἐφοβήθηκα τὸν ἑαυτὸν
μου, μὴν κάμω καμμιά τρέλλα. Μοῦ ἦλθε μιὰ στιγμή νὰ
πεταχτῶ στὴν σκηνὴν καὶ νὰ εἰπῶ τὸν μονόλογον.

— Μιὰν τέτοιαν στιγμὴν ἐπερίμενα κ' ἐγώ, γιὰ νὰ σοῦ
φρανερώσω τί σκέπτομαι γιὰ σένα πρὸ καιροῦ.

“Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κατοικίαν του, ἐρρίφθην εἰς
μιὰν πολυθρόναν, ἐξηνητημένος ἀπὸ συγκίνησιν. Ἦμην
εἰς ἄλλους κόσμους.

Ἐὐ Αἰμίλιος ἐκάθισε πλησίον μου.

— Τώρα, εἶπε, θὰ ὁμιλήσωμεν σοβαρά. Ἦλθεν ἡ στιγμή,
ποῦ ἐπερίμενα. Ἄκουσε λοιπόν. Ἔχεις ἓνα σπάνιον τάλαν-
τον. Ὅσες φορὲς ἐδῶ μέσα ἐσυζητήσαμεν περὶ θεάτρον,
κ' ἐσηκώνεσο ἔξαφνα καὶ ἀπήγγελλες μέρη ἀπὸ διάφορες
τραγωδίαι, μ' ἐσυγκινοῦσες βαθειά, σ' ἐθαύμαζα. Κ' ἐσκε-
πτόμουν, τί ἀπόκτημα θὰ ἦσιν γιὰ τὴν ἑλληνικὴν σκη-
νὴν. Θὰ κατέρριπτες τὴν μωρὰν πρόληψιν, ποῦ ἔχουν ἐκεῖ
κάτω γιὰ τοὺς ἠθοποιούς, θὰ ἐνεθάρρυνες μετὸ παράδειγμα
σου παιδιὰ καλῶν οἰκογενειῶν, γεννημένα γιὰ τὴν σκηνὴν,
θὰ ἐμορφώνοντο κοντὰ σου, θ' ἀνύψωνες τὸ θέατρον μας.
Εἶνε κρίμα νὰ μὴν ἀφεθῆς εἰς αὐτὸν τὸν ἅγιον ἐνθουσια-
σμόν, ποῦ θὰ σὲ ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸν ναὸν τῆς
Τέχνης. Χωρὶς ἓνα τέτοιον ἐνθουσιασμόν κανένας δὲν ἤμπο-
ρεῖ ν' ἀναδειχθῇ εἰς καμμίαν τέχνην, εἰς καμμίαν ἐπιστήμην.
Θὰ μοῦ εἰπῆς, ὅτι καλλιεργεῖς ἤδη μιὰν τέχνην, ὅτι εἶσαι
ποιητὴς. Τόσον τὸ καλύτερον. Ἦ μία τέχνη δὲν ἀποκρούει

τὴν ἄλλην. Τοῦναντίον, ὁ ἠθοποιὸς θὰ εἰσάξῃ τὸν ποιητὴν εἰς τὰ μυστήρια τῆς σκηνῆς. Ἔργα καλὰ δραματικῶν ποιητῶν ἀπέτυχαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, δι' ἄγνοιαν αὐτῆς. Θυμῆσου καὶ τὰ λόγια τοῦ Πόσσαρτ: «Αἱ Ἀθῆναι χωρὶς θεάτρον!» Δὲν σοῦ ἔθιξαν αὐτὰ τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν σου; Ἐμπρός λοιπόν! Ἔγεις τὴν δύναμιν καὶ τὴν πατρίδα σου νὰ ὑπηρετήσῃς καὶ τὸν ἑαυτὸν σου νὰ τιμήσῃς.

— Τὸν ἤκουα, ὡς ὑπνωτισμένος.

— Αἰμίλιε, τοῦ εἶπα. Τὰ λόγια σου εἶνε ὁ ἀντίλαλος τῆς φωνῆς τῆς ψυχῆς μου. Πολλάκις τὸ ἀπεφάσισα, ἀλλ' ἕνας διαταγμὸς μὲ ἀνεχαίτιζε πάντοτε: Μήπως ὁ ἔρωσ μου γιὰ τὴν σκηνὴν εἶνε ἀπλῶς ἔρωσ ἑρασιτέχνου. Διότι δὲν ἀρκεῖ ν' ἀπαγγέλλῃ κανένας ὥραϊα, διὰ νὰ εἶνε ἠθοποιός. Ἄλλο ἀπαγγελία καὶ ἄλλο ἠθοποιία. Ὁ διαταγμὸς αὐτὸς μόνον μὲ συγκρατεῖ.

— Εὐτυχῶς, εἶπεν ὁ Αἰμίλιος χαρούμενος, ὅτι τὸ μόνον ἐμπόδιον, ὁ διαταγμὸς, εἶν' εὐκολον νὰ διαλυθῇ. Ἄν δὲν ἔχῃς πεποιθήσιν εἰς τὴν κρίσιν μου, οὔτε εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἔχομεν τὸ ἀλάνθαστον κριτήριον — τὸν Πόσσαρτ. Ὁ Πόσσαρτ θὰ σὲ ἐξετάσῃ καὶ θ' ἀποφανθῇ.

— Ἐγὼ δὲν τολμῶ νὰ τοῦ ζητήσω τέτοιαν χάριν.

— Ὅσο γι' αὐτὸ δὲν θὰ σ' ἐνοχλήσω. Σὲ ξεύρω. Ἄφησε τὴν ὑπόθεσιν σ' ἐμένα, εἶπεν ὁ Αἰμίλιος.

Τὴν ἐπιούσαν μοῦ ἀνεκοίνωσε, ὅτι ἔγραψεν εἰς τὸν Πόσσαρτ, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μᾶς δώσῃ συνέντευξιν.

Τέλος, ἡ ἀπάντησις ἦλθε καὶ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὠραν ἐξεκινήσαμεν. Ἦμην πολὺ συγκινημένος. Καὶ ὁ Βαλαωρίτης, γελῶν :

— Κάνεις, μοῦ εἶπε, σὰν μαθητῆς τοῦ σχολείου, ποῦ πρόκειται νὰ παρουσιασθῇ στὰς ἐξετάσεις.

Ὁ Πόσσαρτ μᾶς ἐδέχθη μὲ τὴν ἀπέριττον αὐτοῦ καλοσύνην καὶ εὐγένειαν καὶ ὁ Αἰμίλιος τοῦ ἐξήγησε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς μας.

Ὁ Πόσσαρτ ἤκουε μὲ τὸ χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνο μειδίαμα ἀνθρώπου πεπειραμένου, γνωρίζοντος τὰς παροδικὰς ἐξάψεις καὶ τὰ τολμηρὰ σχέδια τῆς ἀφελοῦς νεότητος, ἐνῶ συγ-

χρόνος ἔρριπτεν ἐπ' ἐμοῦ ἑταστικὸν βλέμμα, ὡς νὰ ἤθιλε νὰ διαγνώσῃ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ μου, ἂν ἤμην πλασμένος διὰ τὴν σκητὴν.

— Εἰσθε λοιπὸν ἀποφασισμένοι, μοῦ εἶπε, νὰ γίνετε ἠθοποιός;

— Αὐτὸ θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν γνώμην σας, ἂν ἔχετε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ δοκιμάσετε, ἀπήντησα.

— ὦ, βεβαίως καὶ εὐχαρίστως, εἶπε.

Μ' ἐκύτταξε πάλιν, ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον καὶ μοῦ εἶπεν:

— Ἀπὸ τὸν Γουλιέλμον Τέλλον θὰ μελετήσετε τὸ μέρος τοῦ Μελχιάλ; τὴν στιγμὴν πού μανθάνει, ὅτι ὁ Γκέσλερ, ἐκδικούμενος αὐτόν, διότι ἐπλήγωσε τὸν ὑπρέτην του κ' ἐτράπη εἰς τὰ ὄρη, ἐτύφλωσε τὸν πατέρα του. Θὰ τὸ ἐκτελέσετε, θὰ τὸ παίξετε ὡς νὰ εὐρίσκεσθε εἰς τὴν σκητὴν, ὡς ἠθοποιός. Ὅταν θὰ εἰσθε ἔτοιμος, μὲ εἶδοποιεῖτε.

*
* *

Αὐθήμερὸν ἄρχισα νὰ μελετῶ τὸ ρόλον μου, ὅστις ἄλλως τε μοῦ ἦτο γνωστός καὶ ἀπὸ τὰς μελέτας μου καὶ ἀπὸ τὸ θέατρον, ὅπου πολλάκις ἐνετράφησα εἰς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Σίλλερ.

Κ' ἕνα πρωτὶ, ὅταν πλέον τὸν εἶχα ἀποστηθίσει, ἐγυμναζόμενι εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὡς ἠθοποιός. Ἐβημάτιζα, ἔκλαια, ἐξεφώνιζα:

Ἄχ! ἐξ αἰτίας μου! — τυφλὸς λοιπὸν;
τυφλὸς ἀλήθεια, κ' ἐντελῶς τυφλός;

Ὅταν ἔπαυσα, ἡ θύρα μου ἐκρούσθη ἑλαφρὰ καὶ παρουσιάσθη ἡ οἰκοδέσποινά μου τρομαγμένη.

— Τί ἔχετε, κ. Δόκτορ; (ἔτσι προσαγορεύουν τοὺς φοιτητὰς οἱ Γερμανοὶ) τί ἐπάθετε;

Τῆς ἐξήγησα τί συμβαίνει. Καὶ ἡ ἀγαθὴ κυρία, διακοπτομένη ἀπὸ ἀκράτητα γέλοια, μοῦ εἶπεν, ὅτι ἐφοβήθη μήπως ἐτρελλάθηκα, ἢ μήπως ἔμαθα κανένα δυστύχημα τῆς οἰκογενείας μου.

Ἐφθασε τέλος ἡ κρίσιμος ἡμέρα καί, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Αἰμίλιον, ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ.

Μετὰ σύντομον συνομιλίαν, ὁ Πόσσαρτ ἀνεφώνησε:

— Καί τώρα, εἰς τὸ ἔργον μας. Μὲ θάρρος!

Ἄλλ' ἐγὼ τὴν στιγμήν ἐκείνην, ἀναρπασθεῖς ἀπὸ τὸ δαιμόνιον τῆς Τέχνης, δὲν εὐρισκόμην πλέον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Πόσσαρτ, ἀλλ' εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Βάλτερ Φύροστ, ἐπὶ τῶν Ἑλβετικῶν ὄρεων, μεταξὺ τῶν ἡρώων τῆς ἐλευθερίας. Ἦμην ὁ Μελχιάλ.

Ὅταν ἐτελείωσα, ὁ Πόσσαρτ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε:

— Βεβαίως τέτοιον ἐφραντάσθη τὸν ἡρώα του ὁ ποιητής.

Ἡ φύσις σᾶς ἔδωκε πλούσια τὰ δῶρα τοῦ ἠθοποιοῦ. Βεβαίως θὰ διαπρέψετε. Δὲν σᾶς χρειάζεται, παρὰ ἡ πείρα τῆς σκηνῆς. Ζήτημα ὀλίγου χρόνου. Ἄπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν σᾶς ἀναλαμβάνω διὰ τὸ Βασιλικὸν Θέατρον. Θὰ μείνετε ὅσον πρέπει καὶ ὅσον θέλετε καὶ θὰ καταβῆτε πλέον τέλειος εἰς τὰς Ἀθήνας. Μὴ διστάσετε. Θὰ ἐνθυμηθῆτε μίαν ἡμέραν τὸν Πόσσαρτ.

Ὅταν ἐξήλθαμεν, ὁ Αἰμίλιος ἦτο δακρυσμένος ἀπὸ χαρὰν καὶ συγκίνησιν. Κ' ἐγὼ ἔπλεα εἰς ἀτμοσφαῖραν θριάμβου. Κ' ἐλέγαμεν, ἐλέγαμεν ὅσα δύναται νὰ φέρῃ στὰ χεῖλη φαντασία ἐξημμένη.

Τὸ βράδυ ὁ Αἰμίλιος ἦτο καλεσμένος εἰς γεῦμα ἀπὸ τὸν Διευθυντὴν τοῦ Λαϊκοῦ Θεάτρου (Volkstheater), ὅστις πολὺ τὸν ἠγάπα καὶ τὸν ἐπεριποιεῖτο. Ἐπεριπάτησα μόνος εἰς τὸν Ἀγγλικὸν Κήπον, ὄνειροπολῶν ὅσα συνέβησαν καὶ ἐλέχθησαν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Πόσσαρτ.

Ἐπιστρέψας, εἰσῆλθα εἰς τὸ Ἐστιατόριον τοῦ Heck, τὸ ἐντευκτήριον τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν. Ἦυρα ἐκεῖ παιδρὰν καὶ ἀγαπητὴν συντροφιάν. Τὸν Νικόλαον Πολίτην, τὸν Λύσανδρον Χατζηκώσταν, τὸν Φίλιον, τὸν Οἰκονόμου (βλοῖ μακαρίται!), τὸν Μιχαὴλ Ἰατροῦ καὶ τὸν Κρουμπάχερ, τὸν κατόπιν διακεκριμένον Καθηγητὴν τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου.

Οἱ φιλοπαίγμονες Ἕλληνες ἠρέσκοντο νὰ πειράζουν τὸν

ἀγαθὸν Γερμανόν, ὅστις ἐδέχετο τὰ ἀθῶα καὶ ἄκακα βέλη τῶν γελῶν, ὡς φρόνιμος ἄνθρωπος, καὶ ἀποβλέπων εἰς τὴν ὀφέλειαν τὴν ὁποίαν τοῦ παρεῖχεν ἢ μετὰ τῶν Ἑλλήνων συναναστροφῇ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης μας. Ἐφαίνεται μάλιστα ἐνθουσιωσμένος, ὅταν τὸν προσηγόρευαν **Δοξορῦνακα**, κατὰ πιστὴν μετάφρασιν τοῦ Krummbacher.

*
* *

Ἐπέρασα νύκτα ἀνήσυχον καὶ πυρετώδη. Ὁ νοῦς μου ἐκλυδωνίζετο ὡς πλοῖον εἰς πέλαγος τρικυμιῶδες. Πότε εὐρισκόμην ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Μονάχου, ὡς Μελχιάλ, καὶ ἄκουα τὰ χειροκροτήματα καὶ τὰς ἐπευφημίας τῶν θεατῶν. Πότε μ' ἐκυρίευε δειλία, ὡς ἄνθρωπον, ὅστις εἶν' ἔτοιμος νὰ ριφθῇ εἰς τολμηρὰν ἐπεχείρησιν. Καὶ τὸ πρῶτ', ἀναλογιζόμενος τὰ χθεσινά, ἐνόμιζα ὅτι ὠνειρευόμην. Ἡ πλήμνυρα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἶχε καταπέσει. Τότε πρῶτον ἀνεμέτρησα τὰ ἐμπόδια, πού εἶχα νὰ ὑπερνήκησω, τὰ δύσβατα ὄρη καὶ τοὺς ὠκεανούς, πού μ' ἐχώριζαν ἀπὸ τὸν σκοπὸν μου. Τότε πρῶτον ἐσκέφθην τὴν μητέρα μου! Ἀπὸ τὰ σύννεφα ἔπεσα στὴν γῆν. Ἐχῶ καθῆκον νὰ τῆς ἀναγγείλω τὴν ἀπόφασίν μου. Καὶ πῶς νὰ τῆς γράψω, ἐνῶ ἤμην βέβαιος ὅτι τὸ γράμμα μου θὰ ἦτο δι' αὐτὴν κεραυνός;

Παραζαλισμένος ἐπήγα στὸ Πανεπιστήμιον, ὅπου συνηνώμεθα πάντοτε μὲ τὸν Βαλαωρίτην. Ὄταν τὸ μεσημέρι κατεβαίναμεν τὴν ὁδὸν Λουδοβίκου, ἐγὼ ταραγμένος καὶ στενοχωρημένος σὰν ἔνοχος, πού εἶνε ἀναγκασμένος ν' ἀποκαλύψῃ τὴν ἐνοχίην του, τοῦ εἶπα:

— Αἰμίλιε, ἔχω κάτι νὰ σοῦ εἰπῶ.

Ἐστάθη καὶ μ' ἐκύτταξε.

— Αὐτὸ δὲν μ' ἄρῃσει, μοῦ εἶπε. Τὸ ὕφος σου σήμερα δὲν μ' ἄρῃσει, ὅταν σ' ἀντίκρυσαι.

Ἐδρυσκόμεθα ἔξωθεν ποτοποιεῖον.

— Ἐλα, μοῦ εἶπε, νὰ πάρωμεν ἓνα ποτὸν καὶ νὰ ὀμιλήσωμεν.

“Όταν άκουσεν, ότι θά γράψω στήν μητέρα μου, άνετινάχθη.

— Θά γράψης στή μάνα σου; άνεφώνησε. Δηλαδή τὸ μετάνοιωσες — εἶνε τὸ ἴδιο σάν νά μου λέγης, ὅτι τὸ μετάνοιωσες. — Εἶπέ μου το ξάστερα!

Ἦθέλησα νά δικαιολογηθῶ. Ἄλλ’ ἐκεῖνος δὲν ἤθελε ν’ ἀκούσῃ.

— Τίποτε, τίποτε, ἔλεγε. Ἐτελείωσε! Μὰ τὴν ἀλήθεια, ὦραία κωμῳδία!

Κ’ ἐγώ:

— Ἄλλὰ ἤμπορῶ νά μὴν τῆς γράψω;

Κ’ ἐκεῖνος:

— Σάν νά μὴ ξεύρης τί θά σοῦ ἀπαντήσῃ. Ἐγὼ θά σοῦ τὸ εἰπῶ: Παιδί μου, σ’ ἔστειλα στήν Γερμανίαν γιὰ νά γίνης θεατρῖνος; — Καὶ τότε τί θά κάμης; Ἄ! σιωπᾶς; Ὅπερ ἔδει δείξαι! Κ’ ἐγέλασε μὲ πικρίαν.

— Δὲν ἤμπορῶ νά σοῦ θυμῶσω, ἐξηκολούθησε. Δὲν θέλω νά σὲ λυπήσω. Ἔτσι ἐπλάσθηκες. Ἄτολμος καὶ ἀναποφάσιτος. Σὺ χάνεις ἓνα λαμπρὸν στάδιον, κ’ ἐγὼ μένω μὲ τὴν ἀπογοήτευσιν, ποῦ ἀφήνει στήν ψυχὴν ἢ ματαίωσις ἐνὸς πόθου τὴν στιγμὴν τῆς ἐκπληρώσεώς του. — Εἶχα κ’ ἐγὼ τὰ σχέδιά μου.

— Ἴσως ἢ μητέρα μου θά μου δώσῃ τὴ συγκατάθεσίν της.

— Παῦσε, παῦσε. Μὴ λέγης πράγματα, ποῦ καὶ σὺ δὲν τὰ πιστεύεις. Πάρε τώρα τ’ ὄρεκτικὸ σου καὶ πᾶμε νά προγευματίσωμεν. Καὶ θά προγευματίσης βέβαια μὲ ὄρεξιν, σάν ἄνθρωπος τοῦ σωροῦ, δηλαδή φρόνιμος καὶ μετρημένος, ποῦ ἐξεφορτώθηκε σάν βάρος, σάν ἐφιάλτην ἓνα ὦραϊον ὄνειρον. — Κρίμα, κρίμα!

Ἄνεστέναξε κ’ ἐσηκώθηκε.

Ἐγράψα στήν μητέρα μου. Καὶ ἡ ἀπάντησίς της ἦτο σχεδόν, ὅπως τὴν προεἶπεν ὁ Βαλαωρίτης.

Σίγνος Μάγιος 1928.

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ